smjeli — iako uvijek ostaju glavni akteri svake liturgijske celebracije — nastupati kao jedini službenici oltara i jedini širitelji liturgijskog duha izvan svetih obreda.

Na Crkvu spada da usavršava liturgiju-svoju duhovnost i da je adaptira svojim vjernicima. Naravno, to u prvom redu spada na crkveno učiteljstvo, ali mi, djeca Crkve, ne smijemo zato neaktivno čekati... Liturgijskim duhom ćemo se onoliko obogatiti koliko budemo imali učešća u njegovom stvaranju. U takvom raspoloženju mi ćemo naći onu potrebnu ravnotežu duha i sa koncilskim ocima smjet ćemo kazati: »Zato u žrtvi mise mi molimo Gospodina »da iza kako je primio dar naše duhovne žrtve« on učini sebi »od nas vječnu žrtvu«! (»De sacra liturgia«, 12).

Bilješke: (1) crf. G. M. Brasó, Liturgie et vie spirituelle, Tournai (Desclée) 1964, str. 30.; (2) Dom C. Vagaggini, Initiation théologique à la liturgie, Bruges-Paris (Biblica) 1963, str. 155.; (3) ibid., str. 154.; (4) isp. G. M. Brasó, nav. djelo, str. 28.; 28.; (5) ibid. str. 293.; (6) Notes et réflexions: un sociologue, u La Maison-Dieu 69 (1962), str. 139.

B. Škunca

PRED PROBLEMOM KONCILSKE ADAPTACIJE REDOVNIČKOG ŽIVOTA

Mene je uvijek zanimao taj problem. Nijesam među onima, koji smatraju, da je redovništvo u katoličkoj Crkvi praktično otpisan oblik religioznog života i da na njegovo mjesto valja da stupi novi tip savršenosti, u kojemu neće biti razlike u religioznom doživljavanju između »duhovnih« i »svjetovnih« osoba, a pogotovu između svjetovnog i redovnog klera: svi ćemo biti »savršeni«, svi »redovnici« duhom, svi »siromašni«, svi »apostoli«, ali bez balasta formi. Za mene su to utopije i fantazije. Ni u najidealnijem stanju Crkve neće biti »savršeni«. »Savršeni« će uvijek u njoj biti manjina. A bit će upućeni i na specifičan način života, koji će ih diferencirati, pa, na svoj način, i izolirati od većine i mase vjernika i pomagati im, da se izdignu nad druge po oduhovljenju i posvećenju. Ono, što je stvorilo redovništvo u vremenima prije nas, podržat će ga i danas: duše, koje Bog k sebi na poseban način pozove i pritegne, podizat će se od njega emancipacijom od običnosti, životom u zajednici i međusobnom ispomaganju,

prihvaćanjem i praksom višega stupnja duhovnosti i pobožnosti, sustavnom disciplinom nižega čovjeka u sebi, profesionalnim životom molitve, pokore, djevičanstva, samozataje, i to prvotno baš po evanđeoskim savjetima, posluha i čistoće. I apostolat će redovnika i redovnica uvijek biti specifičan apostolat: sa svojim posebnim značajkama i zakonima.

KONCILSKA ADAPTACIJA REDOVNIŠTVA U PRINCIPU — NJEZINA PROBLEMATIKA — NJEZINE POGIBLI

Očito i II. vatikanski Sabor, u svom Dekretu o redovništvu, stoji na tom stanovištu. Nema u tom Dekretu ni najmanje aluzije, da bi redovništvo, pa ni ono tradicionalno, bilo u naše dane anahronizam, ili da bi mu trebalo tražiti zamjenu u jednoj novoj formi crkvene organizacije. Naprotiv, Sabor u tom Dekretu izrijekom veliča i zasluge redovništva u povijesti Crkve i njegovu ideju: deducira je iz Evanđelja. Ni strogih, klauzurnih, kontemplativnih, monaških, redova ne smatra on anahroničnim: i njih želi da očuva i osnaži; priznaje im »raison«. Njihov je apostolat prije svega onaj molitve, žrtve, posvećenja, primjera. I na različnost redova, i na njihovim tradicionalnim posebnostima, Sabor insistira. Urgira, da svaki red ostane vjeran bitnim intencijama svoga osnivača. Ni ne pomišlja na to, da redove »unificira«, »nevilira«, »depersonalizira«.

Od te, saborske i crkvene, pretpostavke treba polaziti, i kada danas, više manje svi, redovi i družbe u Crkvi provode koncilsku adaptaciju: mijenjaju, u koječemu, svoje konstitucije, običaje, djelokrug, nošnju, prema koncilskim odlukama, savjetima, direktivama.

Nije to problem nimalo jednostavan. Tražit će on od svih faktora, i u Crkvi i u redovima, puno mudrosti, puno opreza, puno studija i razmišljanja. Brzoplete i jednostrane odluke nijesu tu nikako na mjestu. Ekstremne još manje. Bit će tu, baš zbog toga, — nema sumnje, — i krivih poteza: koliko hoćeš. Ima ih već i danas.

Vidi se to, uostalom, i po držanju službene Crkve. Puno se može, po stručnoj crkvenoj štampi, čitati o intervencijama Svete Kongregacije redovnika i njezina prefekta, kardinala Antoniutti-ja, u raznim krajevima svijeta. Crkva je u »reformama« daleko rezerviranija nego pogdjekoji lokalni autoreformatori redova i družbi sa terena. Mnoge njihove prijedloge

iz Rima odlučno i uporno odbijaju. Mnogo toga štite, što bi »reformatori« htjeli odbaciti. Ne dopuštaju nikakve »revolucije« odozdol.

Nije ni kod nas s te strane sve u redu. Barem meni se tako čini. Pogdjegdje se još otišlo predaleko. Ili, se, u najmanju ruku, osjećaju tendencije, da se ode.

Problem najviše komplicira, što mnogi naši redovi i družbe, — muški svi, — imaju centrale u inozemstvu. Praktično su stoga prinuđeni, da primaju direktive i prihvaćaju promjene i onda, kada ih ovdje kod nas nitko ozbiljan ne traži ili barem ne osjeća za njima potrebe.

ŽENSKE DRUŽBE

One, ženske, družbe, koje su po svojoj genezi i organizaciji nacionalnoga, lokalnoga, karaktera, pa same o sebi odlučuju, u boljoj su situaciji. Mogu se slobodnije i spontanije opredjeljivati; mogu u potpunosti uvažavati naše prilike; mogu reforme provoditi polaganije, promišljenije i mirnije; mogu lakše očuvati kontinuitet u svome razvoju. Drastičnije, a, po mom mišljenju, i problematičnije, promjene u ženskim družbama dolaze nam iz inozemstva; nameće nam ih zapad Samo, je li njegov ukus uvijek dobar, drugo je pitanje. Nije, na primjer, na edifikaciju, kada se iz sestarskih pravila briše, da je glavna svrha Družbe posvećenje njezinih članica, jer da bi to bila duhovna sebičnost: redovništvo je, kažu, karizma, koju duše dobivaju prvotno u korist drugih. A to je, dakako, već i sa teološkog gledišta, besmislica. Posvećenje je čovjeku dužnost, a redovniku poziv, — i to prvotni, — neovisno od svakoga odnosa na druge ljude, pa i neovisno od apostolata: Božje je pravo na ljudsku dušu transcendentalno i apsolutno. I logički i ontološki prethodi ono svemu drugome. Boga moramo ljubiti, njemu moramo služiti, jer smo od njega, i za njega stvoreni i jer je on najveće dobro i vrhovni izvor i cilj svega. Relativizirati posvećenje i ljubav k Bogu i učiniti to oboje ovisnim o bilo kojemu stvorenju, to je protiv same ideje i bitnosti religije: to je humanizam, a nije religija ni kult. Izrijekom to protuslovi nauci Apostolovoj: »A ovo je volja Božja, vaše posvećenje!« (1. Sol. 4, 3.). I osim što je apostolat bez posvećenja i sa svoje formalne strane nemoguć: on je onda agitacija, nije apostolat; ostao je bez nadnaravnog, milosnog, motiva, principa, vitalnosti. Treba da posvećuje, a nije posvećen; treba da drugome daje, čega sam nema. A nije

na edifikaciju, ni kada se iz pravila briše svaka aluzija na pokoru i samozataju: kao »negativan« elemenat eskeze i duhovnosti«. Ako je askeza negativan elemenat duhovnosti, onda je negativan elemenat i križ, i ako Krist o njemu govori kao o nužnom i jedinom putu do Boga. Onda je Gospodin pogriješio, kad je govorio: »Pokoru činite, jer se je približilo kraljevstvo nebesko!« (Mat. 4. 17.). I kad je kazao: »Ako ne budete činili pokore, svi ćete od reda propasti!« (Luk. 13, 3, 5.). I: »Tko ne nosi križa svojega, — ne može biti moj učenik!« (Luk. 14, 27.). A kad se u pravila redovnica stavlja, da mogu, još od kandidature, svakome i uvijek, bez nadzora i cenzure, pisati, ili da se redovnica ne može premjestiti, ako sama na to ne pristane, onda su to pravila za anđele, a ne za ljude, i svatko, tko ima imalo iskustva u duhovnom životu, zna, da, bude li se to prakticiralo, neće ništa ostati ni od posluha, ni od discipline, ni od odgoja. To je »samoodgoj«, nije odgoj. Čim će takav »samoodgoj« u praksi roditi, nije nimalo teško predvidjeti. Anarhijom i pobjedom nižega čovjeka na čitavoj liniji. A neće u tom slučaju ostati puno ni od apostolske vitalnosti redovničke zajednice: takva će Družba biti »razdijeljeno kraljevstvo« (Mat. 12, 25, 26.; Mark. 3, 24.; Luk. 11, 17, 18.): njezina organizacijska i radna sposobnost bit će jednaka ništici. Ni vani u svijetu nitko ljudima ne daje slobode, da mogu raditi sve ono i samo ono, što hoće. Konfuzija je to pojmova, — fatalna konfuzija, — koju su u ženske redove unijele njihove »duhovne vođe«. Slijepe vođe. »A ako slijepac slijepca vodi, oba će pasti u jamu!« (Mat. 15, 14.; Mark. 6, 39.), rekao je Gospodin. Pa ni sa reformom redovničkog odijela nijesu uvijek takve ženske redovničke družbe, — ovisno o inozemnim centralama, — bile baš posebno sretne. Nedavno sam susreo nekoliko sestara iz jedne družbe, koja je dosada, po općem mišljenju, imala vrlo ukusnu redovničku uniformu. Sažalilo mi se, kad sam vidio, kako sada izgledaju, u novoj Očito je inferiorna: i sa estetskog gledišta, i sa gledišta čednosti. Skinuli su im pelerinu: »da im ne smeta pri poslu«. A kad sam, jednoj, primijetio, da im je prijašnje odijelo bilo ljepše, ona se je branila: »I mi smo, sve, bile protiv, ali Sveta nam je Stolica tako naredila!« A kakva Sveta Stolica! Gdje se Rim stavlja u takve pojedinosti i sitnice? Zašto nije drugim družbama skinuo pelerine? Zašto ju je nekim družbama odobrio i za njihove nove odore? Nego, nekomu se »reformatoru« ili »reformatorki« iz inozemstva tako prohtjelo, pa sada brani svoju »ideju«, svoj »diktat«, od prigovora auktoritetom »Svete Stolice«. Pred naivnim sestri-

cama. Na nelojalan način. Da i ne govorim, kako je daleko i od duha kršćanstva i redovništva i od namjera i volje Crkve, kad se pokoja članica sekularnih instituta, opet iz inozemstva, revoltira, što joj zabranjuju i zamjeruju, da se šminka ili da nosi haljinu bez rukava: bez toga da uopće nema mogućnosti, da se približi današnjem ženskom svijetu i da među njim apostolski djeluje!

MUŠKI REDOVI

Kod muških redova situacija je drukčija. Njihove su, ponajviše rimske, centralne više konzervativne, nego potične na »reforme«. Za njima stoje direktive Rima. Zahtjevi za radikalnim promjenama u muškim redovima dolaze više odozdol: osobito od mladih redovnika, željnih »promjena« i »novosti«. Samo, dakako, i tu prednjači i daje inicijativu i intonaciju »zapad«. Otuda prelazi to i k nama, »na periferiju kulturnoga svijeta«. Mi samo, za sad još izdaleka, imitiramo »novi mentalitet«. Prenose nam ga »putnici« i »đaci«, željni senzacija pod svaku cijenu. Imponiraju nam »reformatori«, o kojima toliko čitamo i čujemo. Imponira nam sve, što je »koncilsko«. Koncilsko pod navodnicima. U stvari lajicističko. Ljudima dodijala disciplina. Zaželjeli se »slobode« i »demokracije«. I po samostanima.

U praksi se to manifestira u nekoliko simpatičnih pojava, koje su, više manje, na svim stranama, u svim krajevima, u krilu sviju redova, iste. Duh ih vremena i svijeta sa sobom nosi. Nijesu u svim redovima i družbama došle do izražaja u jednakoj mjeri, ali kao tendencija se opažaju gotovo posvuda. U nas, na sreću, — barem zasada, — još uvijek puno manje, nego pogdjegdje u inozemstvu.

Zahtjeva se ili, u najmanju ruku, priželjkuje relaksacija redovničke discipline. Propise dnevnoga reda valja minimalizirati. (Ne treba da se po samostanu puno zvoni, — ide to ljudima na živce, — niti da se daje puno znakova i signala. Ne treba previše insistirati na tome, da svatko mora pravovremeno doći na svaku zajedničku vježbu. Glupost je šutnja, glupost je čitanje kod stola, glupost su »penitencije«. Ne treba puno nadzirati kretanja redovnika ni njihova izlaska iz samostana i povratka u samostan. Najbolje bi bilo, da svatko ima ključ od samostana: i za dan i za noć. Ili neka vrata budu uvijek otvorena. Ne bi trebalo da za svaku malenkost tražiš dozvolu od starješine. Sveta sloboda i duhovna punoljetnost

neka vladaju i u samostanu: svakomu valja ostaviti, da radi i živi po svome uvjerenju i da se opredjeluje, kako hoće: »po savjesti«). Demokratizirati valja samostan. Naloga, opomena, ukora, kazna, treba da bude što manje, a što više »dijaloga«: između poglavara i podložnika. Povjerenje valja ljudima pokloniti, a ne da ih progonimo sumnjičavošću i tutorovanjem. I radnu inicijativu i izbor metoda u apostolatu valja što više prepustiti pojedincima. Premještati valja ljude samo, iza kako ih se je konzultiralo, i s njihovim pristankom. Ništa ne treba naređivati pod posluh: sve valja obrazlagati. I odnosi redovnika prema vanjskome svijetu treba da budu, uglavnom, njihova osobna stvar. Korespondirati mogu, s kim hoće i koliko hoće: i bez cenzure i intervencije poglavara. (I putovati mogu, kamo hoće. praviti posjete i ići, po volji, u kazalište, u kino, na sportske utakmice. Pa i raspolagati novcem za osobne potrebe: po svojoj volji i uviđavnosti). »Pravni« karakter redovničkog života treba da ustupi mjesto »karizmatičkom«: redovnici valja da stoje više pod vodstvom Duha Svetoga i njegovih neposrednih nadahnući, nego pod vodstvom poglavara i ljudske volje.

Reduciraju se molitve. I mentalne. Ali osobito one usmene i one zajedničke. Kratkoća je ideal. I spontanost. (Čemu duge, srednjovjekovne, molitve za ručkom i večerom: dosta se je prekrstiti i napraviti križ nad stolom, sa kratkim blagoslovom). Za druge redovnik živi, ne za sebe. Apostolat i akciju Bog od njega traži, ne pobožne monologe i razgovore sa sobom. (Zajednički je oficij, — u redovima, gdje ga predviđaju pravila, — u stvari samo zapreka apostolskoj aktivnosti i uspjesima. »Dispenziraju se« i izostaju od njega naveliko: i dokidaju ga, praktično, pod najraznoličnijim izlikama). Dosta su liturgijske molitve. Razmatranje, ispit savjesti, ekshorte, nijesu više u modi. Ni češća, redovita, ispovijed. I »duhovne vježbe«, eksercicije, valja skratiti: treba ekonomizirati sa dragocjenim vremenom i umnim snagama. I treba ih osloboditi od psihološkog balasta i nasilja šutnje, pa omogućiti eksercitantima slobodu razgovora i diskusije o stvarima od zajedničkog interesa: iz pastve i sa socijalnog područja. (Ne treba više insistirati na šabloni: svagadnjih misa, čestog pričešćivanja, »mehaničkog ispovijedanja« svake sedmice. Svatko sam najbolje poznaje svoj nutarnji život i ima svoju savjest, pa neka s Bogom uređuje svoje račune i odnose, kako zna i kako hoće. Dokle to kojiput ide, pokazao je jedan naš, ugledan i pobožan, stariji redovnik, kad je, gledajući oko sebe »aggiorniranu« po-

božnost svoje subraće, duhovito primijetio: »Brzo će se smatrati pobožnim redovnikom, tko još bude, nedjeljom i blagdanom, dolazio k misi!«)

Samozataja, a pogotovu pokorničke vježbe, uglavnom se brišu kao oznaka i sredstvo redovničkog života. (Postovi se dokidaju; ne poste se više ni kvatre. Jede se i pije gospodski, kao i vani u svijetu, ako to samo dopuštaju materijalni izvori. Preda mnom je sestra-kuharica, kad su je premjestili u nadbiskupiju, u čudu konstatirala, kako u samostanu (prosjačkoga reda), u kojemu je dotle kuhala, redovnici, pa i njihovi sjemeništarci, dojučerašnji seljačići, imaju »bolju koštu« nego tu nadbiskup). I u odijelu i u pokućstvu sve se više i redovnici izjednačuju sa uzusima i običajima svjetovnih ljudi. »Standard« raste i uzakonjuje se kao princip. (Od stvarnoga siromaštva jedva da je šta ostalo. Putuje se gospodski; ljetuje još gospodskije: i po hotelima. Komotizira se naveliko. I po samostanima se hoda, ljeti, u košuljama; i u blagavaonici se tako sjedi). Svako se dragovoljno mrtvljenje smatra pretjerivanjem i čudaštvom. Valja živjeti kao i drugi, pametni i normalni, svijet.

Specifično se redovničko odijelo sustavno potiskuje iz porabe. Na šetnji, na putu ga, — već i u mnogim našim krajevima, — nitko više ne nosi. A mnogi ga ne nose ni u kući: u samostanu. Zamijenili su ga, svjetovnim, civilom .Nije im dosta ni »clergy-man«. (Redovnici na tom području prednjače u emancipaciji i svjetovnom svećenstvu. I u dijecezama, gdje svjetovni svećenici, na biskupov zahtjev, obligatno nose kolar, —i na ulici, i na putu, — redovnici javno hodaju u svjetskom civilnom odijelu. I mise u njemu kojiput, kad se nađu u drugom mjestu. Dolaze u takovu odijelu i u ženske samostane: drže, tako odjeveni, sestrama ekshorte i ispovijedaju ih. Mnogi su izgubili u tome svaki osjećaj za mjeru. I po kućama redovnica viđaju se, ljeti, redovnici-ferijanti u košuljama. A dogodilo se već, da su, — oni »najsuvremeniji«, iz inozemstva, — prolazili, kroz ženske samostane, i u kupaćim gaćicama: »vraćajući se sa kupanja«. U nekim redovima, — i kod nas, — klerici izvan samostana uopće više i ne nose, ne samo redovničkog odijela, nego ni nikakva duhovničkog znaka, a viđali su ih već, i kako u polju rade ili se igraju nogometa, — novaci, — samo u kupaćim gaćicama (skupa sa svojim »meštrima«), na oči svjetovnjaka, seljaka i seljakinja, redovnica).

Sve se, tradicionalne, značajke i običaji pojedinih redova potcjenjuju i ignoriraju. I osim što se malo tko, barem u javnosti, viđa u tradicionalnom, posebnom, odijelu Reda, sve se manje u redovima kultiviraju i specifične ideje, i karakteristični uzusi i pobožne vježbe, njihovih osnivača. Stvara se faktični uniformitet među redovima: svi jednako žive; svi se bave istim poslom, uglavnom pastoralnim; ničim se mnogo ne razlikuju od svjetovnih, dijecezanskih, svećenika. A u nekim, — i velikim, — redovima mnogi i pozitivno postavljaju zahtjeve za preorijentacijom u djelovanju i dijelokrugu Reda: osobito im je zazoran školski i odgojni rad; smatraju, da su katoličke škole i konvikti demodirani i nepotrebni, a mladež, i katoličku, da valja odgajati u duhu vremena, prema standardima i principima profane škole, na bazi koedukacije, »psihološki« i »znanstveno«. Odgoj valja prepustiti civilnome društvu, a djelatnost redova orijentirati na slobodne djelatnosti, znanost i socijalni život. A baš su ti, lajicistički, racionalistički i naturalistički, »znanstvenici« u kleru upropastili i redove i duh u sjemeništima, i katoličku teologiju, i crkvenu disciplinu: istjeravajući iz katoličkog života sve nadnaravno i evanđeosko.

To su, nažalost, činjenice, kojima smo danas svi svjedoci. Ali i činjenice, koje su u otvorenom i flagrantnom neskladu sa učenjem i praksom Crkve: i u prošlosti, i u sadašnjosti, na II. vatikanskom Saboru. Pojave su to, koje, po mome mišljenju, ugrožavaju i samu eksistenciju kršćanskog redovništva i redovničkog života.

ŠTA KAŽE II. VATIKANSKI SABOR?

Što se tiče II. vatikanskog Sabora, stvar je izvan diskusije. U specifičnom dokumentu, koji se odnosi na ovu materiju, na ovaj problem, u Dekretu »Perfectae caritatis«, o obnovi redovničkog života (»Decretum de accommodata renovatione vitae religiosae«), od 28. listopada 1965., Sabor, »expressis verbis«, zastupa upravo protivne teze, a obnovu redovničkog života gleda, prije svega, baš u težnji za savršenom svetošću po evanđeoskim savjetima djevičanskog i siromašnog Krista po poslušnosti sve do smrti na križu (»Christum sequentes, qui virgo et pauper per oboedientiam usque ad mortem Crucis homines redemit et sanctificavit«). Tim on u prvom redu uvjetuje i službu redovnika i redovnica Crkvi i njezinu apostolatu. »Quo ferventuis ergo tali sui donatione quae totam vitam

complectitur, Christo coniunguntur, eo uberior fit vita Ecclesiae et apostolatus eius vegetatius fecundatur«. — n 1. Adaptacija redova prilikama i vremenu (n. 1., 2., 3., 4., 25.) traži istodobno neprestano vraćanje na izvore svega kršćanskoga života i na izvorni duh instituta (»continuum reditum ad omnis vitae christianae fontes primigeniamque institutorum inspirationem«). — n. 2. »Vrhovno pravilo« (ultima norma«, »suprema regula«) svih redovničkih zajednica valja da bude nasljedovanje Kristovo po Evanđelju (»Christi sequela in Evangelio proposita«). — n. 2. a. Svrha je redovničkog života p r i j e s v e g a (»Cum vita religiosa ante omnia ad hoc ordinetur«), »da članovi Krista nasljeduju i da se s Bogom sjedine opsluživanjem evanđeoskih savjeta«: ni najbolje prilagođivanje potrebama našega vremena neće imati efekta (»effectum non sortiri«), »ako ne bude prožeto (oživljeno) duhovnom obnovom« (»nisi animentur renovatione spirituali«), »koju valja, i u vanjskom djelovanju, uvijek stavljati na prvo mjesto« (»cui semper etiam in operibus externis promovendis primae partes tribuendae sunt«). — n. 2. e. Ideal Crkve ostaje i dalje (»In ipsum Ecclesiae bonum cedit«), da redovničke zajednice zadrže svoj posebni lik i zadaću (»ut instituta peculiarem suam indolem ac munushabeant«). Valja stoga lojalno i prihvatiti i opsluživati duh osnivača i njihove namjere (»Ideo fideliter agnoscantur et serventur Fundatorum spiritus propriaque proposita«). U tom duhu osnivača i u zdravim tradicijama valja uvijek gledati baštinu Reda (»sanae traditiones, quae omnia cuiusque instituti patrimonium constituunt«). — n. 2. b. Valja u službi Kristovoj djelovati i raditi vlastitim, a zgodnim sredstvima (»propriis eorum congruisque mediis«). — n. 8.
Uvijek se iznova Sabor u tom Dekretu vraća na taj svoj centralni zahtjev. Preče je za pravu obnovu savjesno opsluživanje pravila i konstitucija, nego donošenje novih zakona (»spem renovationis ponendam esse magis in diligentiore regulaeet constitutionum observantia quam in multiplicandis legibus«). — n. 4. Redovnici moraju ne samo umrijeti grijehu, nego se i odreći svijeta, pa jedinome Bogu živjeti (»ita ut, non solum peccato mortui sed etaiam mundo renuntiantes, soli Deo vivant«). Moraju se živo vježbati u krepostima, osobito u poniznosti i posluhu, jakosti duha i čistoći, pa poništavati sami sebe s Kristom (»Qui Dei famulatus exercitium virtutum in eis urgere ac fovere debet, praesertim humilitatis et oboedintiae, fortudinis et castitais, quibus Christi exinanitio, simulque Eius vita in spiritu participantur«). Sve valja da radi Krista

ostave i da ga slijede, kao ono jedino potrebno, brinući se samo za ono, što je njegovo (»omnia propter Christum dimittentes, Ipsum tamquam unum necessarium sequantur, — de iis quae Eius sunt solliciti«). Svi bez iznimke (»cuiuslibet instituti sodales«) moraju, prije svega i jedino, Boga tražiti (»Deum prae omnibus et unice quaerentes«), pa stoga sa apostolskom ljubavlju povezivati i kontemplaciju, po kojoj će se i umom i srcem s njim sjedinjivati (»contemplationem, qua Ei mente et corde adhaereant«). — n. 5. Samo tražeći i ljubeći Boga u svemu i provodeći život sakriven s Kristom u Bogu (»Deum qui nos prior dilexit ante omnia quaerant ac diligant et in omnibus rerum adiunctis fovere studeant vitam absconditam cum Christo in Deo«) radit će pravo i za bližnjega: za spasenje svijeta i na izgradnji Crkve (»unde profluit et urgetur proximi dilectio in salutem mundi Ecclesiaeque aedificationem«). Neumorno moraju moliti i crpsti iz vrela prave, autentične, kršćanske duhovnosti (»Institutorum sodales spiritum orationis et orationem ipsam, haurientes e germanis spiritualitatis christianae fontibus assiduo studio colant«). — n. 6. Kontemplativni redovi, koji samo Bogu služe, u samoći i šutnji, u neprekidnoj molitvi, u gorljivoj pokori (»in solitudine ac silentio, in assidua prece et alacri poenitentia soli Deo vacent«), pa i kad to isključivo rade (»integre ad contemplationem ordinantur«), i danas, — kod tolike potrebe za apostolatom (»quantumvis actuosi apostolatus urgeat necessitas«), — zauzimaju odlično mjesto u Crkvi (»praeclaram partem semper retinent«): prinose Bogu žrtvu hvale, prodičuju narod Božji bogatim plodovima svetosti, potiču ga na dobro svojim primjerom i šire ga otajnom apostolskom plodnošću (»arcana fecunditate apostolica dilatant«). Ponos su Crkvi i izvor nebeskih blagoslova (»Ecclesiae decus exstant et coelestium scatebra gratiarum«). Ali i kod više aktivnih i apostolskih redova i družbi mora njihova apostolska aktivnost proizlaziti iz intimnog jedinstva s Kristom (»actio eorum apostolica ex intima cum Ipso unione procedat oportet«). A monastičkim je redovima prva svrha, da budu, svojom poniznom i plemenitom službom božanskom Veličanstvu, svojom svetošću i posvećenim tradicijama (»Servata igitur indole propriae institutionis, antiquas beneficas traditiones renovent«), na pobudu kršćanskom puku (»ut monasteria veluti seminaria sint aedificationis populi christiani«), i to »intra septa monasterii«: svejedno posvećuju li se, u cjelini, skrovitim svojim životom, božanskome kultu (»in umbratili vita integre se divino cultui dedicent«),

ili vrše i neka djela apostolata i kršćanske ljubavi. Svoj apostolski život valja da intimno povežu sa koralnim oficijem i monastičkim dužnostima, ako ga hoće da pravilno vrše, čuvajući vjerno specifički oblik takova života (»ut suam formam vitae fideliter servent«). — n. 9. I sekularni instituti moraju puno paziti na duhovni uzgoj svojih članova i članica (»Moderatores ergo serio curent de institutione praesertim spirituali sodalibus impertienda«): i njima je prva dužnost posvećenje i predanje Bogu po savršenoj ljubavi (»Proinde iidem totalem suiipsius Deo dedicationem in caritate perfecta praecipue intendant«). — n. 11. Redovničku čistoću treba da redovnici i redovnice cijene kao poseban dar milosti (»tamquam eximium gratiae donum«) i da je čuvaju ne pouzdajući se u se (»de propriis viribus ne praesumant«), osobito mrtvljenjem i pažnjom na sjetila (mortificationem sensuumque custodiam adhibeant«), te ozbiljnim nastojanjem, da odlučno odbace sve, što bi im moglo čistoću ugroziti (»omnia quae castitatem in periculum adducunt, instinctu quodam spirituali, respuant«). — n. 12. Dragovoljno, siromaštvo neka, nasljedujući Krista, pažljivo gaje: ako je potrebno, i u novim oblicima (»Paupertas voluntaria a religiosis diligenter excolatur atque, si opus sit, novis etiam formis exprimatur«). Moraju biti ne samo duhom siromašni (»haud sufficit in usu bonorum Superioribus subiici«), nego i činom (»oportet ut sodales re et spiritu sint pauperes«), i sve, što zaudara po luksusu, neumjerenoj dobiti i gomilanju dobara, izbjegavati (»omnem tamen speciem luxus, immoderati lucri ac bonorum cumulationis vitent«). — n. 13. I svojim se starješinama moraju ponizno podvrgavati, slušati ih, ispunjati njihove naloge, vršiti sve dužnosti, koje im budu povjerene, ulagati u to sve svoje sile i talente (»Superioribus suis ad normam regulae et constitutionum humile praestent obsequium, vires intelligentiae et voluntatis necnon naturae et gratiae dona in praeceptorum executione et in expletione munerum sibi commissorum conferendo«). A starješine, i ako će rado saslušati svoje podložnike, moraju ipak dosljedno afirmirati princip, da je njihovo pravo podložnicima određivati i naređivati sve, što im se čini pravo i potrebno (»firma tamen sua auctoritate decernendi et praecipiendi quae agenda sunt«). — n. 14. Redovničko zajedništvo duha održavat će se najviše baš evanđeoskom naukom, svetom Liturgijom i, prije svega, Euharistijom i molitvom (»evangelica doctrina, Sacra Liturgia et praesertim Eucharistia refecta, in oratione et communione eiusdem spiritus per-

severet«). — n. 15. I odjeća redovnika, kao znak njihove posvete Bogu, mora biti jednostavna i čedna, uredna i pristojna, ali i siromašna (»Habitus religiosus, utpote signum consecrationis, sit simplex ac modestus, pauper simul et decens«). — n. 17. A sve se to mora zagarantirati i osigurati dobrim redovničkim odgojem i izborom i osposobljenjem najboljih sila za poglavare, duhovnike, profesore u redovničkim zavodima (»Officium quoque est Superiorum curare ut Moderatores, Magistri spiritus et Professores optime seligantur et sedulo praeparentur«). — 18. Bolje je i ne osnivati novih redovničkih družbi, nego ih osnivati, ako su nekorisne i bez svrhe i snage (»ne incaute oriantur instituta inutilia aut sufficienti vigore non praedita«). — n. 19. Ustanove i samostane, koji su izgubili duh i vitalnost, Sveta će Stolica dokinuti ili će ih ujediniti s drugima. — n. 21. A najbolje svjedočanstvo i preporuka vrijednosti i duhovne vitalnosti jedne družbe, pa i propaganda za nju, to je primjer života, što ga svijetu i Crkvi daju njezini članovi i članice (»Meminerint vero sodales exemplum propriae vitae optimam commendationem esse sui instituti et invitationem ad vitam religiosam capessendam«). — n. 24. Samo takvo redovništvo, — djevičansko, siromašno, ponizno, — »genus eorum vitae virginalis, pauperis et oboedientis«, — uživa povjerenje i ljubav Crkve i predstavlja njezinu nadu (»Magni enim facit Sacra Synodus — firmamque spem in opera eorum abscondita et aperta tam fecunda collocat«). Samo redovnici cjelovite vjere, puni ljubavi prema Bogu i bližnjemu i nade u buduću slavu, ljubitelji križa, mogu biti nositelji Kristove blagovijesti svijetu (»Religiosi ergo omnes fidei integritate, caritate erga Deum et proximum, amore crucis necnon spe futurae gloriae Christi bonum nuntium in toto mundo diffundant«). Samo će oni napredovati i donijeti Crkvi i svijetu obilate plodove spasenja (»ampliora quotidie incrementa capient ac uberiores salutares afferent fructus«). — n. 25.

EVANĐEOSKA IDEJA REDOVNIŠTVA

No, ne radi se ovdje samo o tome, da nezvani suvremeni »reformatori« redovničkog života dolaze u koliziju s pozitivni direktivama Sabora i Crkve. Problem je očito načelan. Načelni su, a nijesu samo pozitivno-pravni, i razlozi, koji ih tuku: koji govore protiv njih. U samu bit, pojam, poslanje, redovništva diraju oni svojim koncepcijama. Kolikogod o tom

više mislim, ja se sve više uvjeravam, da bi njihova linija, kad bi se općenito usvojila i do kraja, dosljedno, provela, naprosto uništila i likvidirala redovnički život. I u nadnaravnom pogledu. Kao instituciju, koja se nadahnjuje idejama Evanđelja i primjerom Kristovim. Direktno. Bilo bi to formalno napuštanje ideala *posebnog i višeg* evanđeoskog puta: »Ako hoćeš da budeš *savršen*« (Mat. 19, 21.); *Ne shvaćaju svi ove riječi*, nego (samo) *oni, kojima je dano*« (Mat. 19, 11.). Redovnici bi se vratili k običnom načinu života, koji vrijedi za sve i veže sve; redovi bi, prema tome, izgubili logični »raison«: razlog za postojanje. A pogotovu bi izgubili blagoslov i snagu, koju je Krist povezao uz taj, svoj i njihov, posebni, način života: uz molitvu i žrtvu. I u naravnom pogledu. Tu više indirektno. Izgubili bi mogućnost jedinstvena istupanja, organizacijsku pokretnost, psihološku privlačnost i auktoritet ljudi, koji su se izdigli nad običnost i emancipirali od mase, sve prednosti, kojima se je redovnički život oduvijek, i u očima svijeta, odlikovao i afirmirao: nutarnjom homogenošću, sistematikom akcije, koncentracijom sredstava i sila, solidarnošću u ciljevima i ambicijama. Njegov bi profesionalni kolektivizam ostao mrtvo slovo na papiru; okrenuo bi se u golu formalnost: samostalni bi bili samo neke vrsti menze i domovi. Ili, u najboljem slučaju, »oratoriji«: forma bezobvezne, fakultativne, religiozno-apostolske suradnje. Redovnik bi kao tip stvarno iščezao iz Crkve: ostao bi samo tip individualnog askete i — svećenik. A pojedini redovi ne bi više imali ni fizionomije ni »raisona«. Po odijelu se ne bi razlikovali: po duhu i tradicijama još manje. Faktično bi, — ja to ozbiljno mislim, — stali, svi, naglo i masovno izumirati. Niti bi čim imponirali kleru i vjernicima; niti bi čim privlačili mlade ljude, željne ideala, — a još im manje u duhovnom životu što natprosječno nudili: — niti bi lišeni pravoga posluha i siromaštva i viših asketskih i apostolskih ambijica imali bilo kakve organizacijske i stvaralačke vitalnosti; niti bi, — a to je glavno, — izazivali i privlačili, bilo na sebe, bilo na Crkvu i na svijet, Božji blagoslov, kojemu je, u nadnaravnom svijetu, bitan preduslov vjera, molitva i žrtva. Dogodilo bi se, — samo u daleko širim razmjerima, — ono, što se je i dosada, toliko puta, događalo u povijesti Crkve: čim se jedan crkveni red liberalizira i izbugi duh i disciplinu, on počne i brojčano nazadovati; on se pasivizira, suši, umire, gubi reputaciju, postaje okamenina i, u isto vrijeme, pozornica sablazni.

REDOVI PRED TEŠKOM KRIZOM. POTREBA PROTUAKCIJE

Držim stoga, da su crkveni redovi i družbe, — kao, uostalom, i čitava Crkva, — danas u stanju ozbiljne krize: da im se, u izvjesnu smislu, radi o: biti ili ne biti. Ovo je i za njih historijsko raskršće. Krivo se snaći u današnjem procesu »adaptacije redovništva«, znači definitivno izgubiti i šanse i bitku: to, praktično, znači ostati bez perspektive i budućnosti. A taj je proces na zapadu već započeo.

Na vodstvenim redovničkim krugovima leži s te strane teška odgovornost. Na onima centralnima u prvom redu, ali i na onima nacionalnima i lokalnima. Redove valja, iza koncila, reorganizirati, ali ne ni lajicizirati, ni nivelirati.

Pitanje centrala, dakako, ne ovisi samo o nama. Ako i o nama ovisi, ovisi samo u toliko, što ćemo im se, eventualno, znati »nametnuti« svojim shvaćanjima i idejama. Izravno o nama ovisi samo orijentacija redova i redovničkih družbi na našemu nacionalnom području: praktično na niveau-u provincija. Tu mi moramo sve učiniti, da našemu redovništvu, uza sve organizacijske prinove i promjene, očuvamo intaktan duh i ispravne, evanđeoske, ideale. Da adaptaciju redovničkoga života u ovim stranama provedemo autentično koncilski: da iznutra obnovimo redove; da ih oduševimo za iskreno i integralno opsluživanje evanđeoskih savjeta, osobito onih specifično redovničkih, siromaštva i posluha; da ne dopustimo, da u njima olabavi disciplina i revnost. A da njihova vrata odlučno, — pa, ako treba i intervencijom viših crkvenih foruma, — zatvorimo, jednako u muškim kao i u ženskim redovima i družbama, svim nezvanim »reformatorima«, ideolozima i učiteljima. Da nam se naši samostani opet ispune duhom pobožnosti i pokore.

NA ŠTO BI TREBALO KONKRETNO PRIPAZITI?

Ja bih tu spomenuo samo nekoliko konkretnih momenata.

Bez molitve nema samostanskog ni redovničkog života. Ni bez Euharistije. Ni bez sakramenata. Molitveni život, — ozbiljan i tradicionalan, — mora biti osiguran pravilima. I u pojedinostima. Ne može tu biti slobode. Molitvu u samostanima treba urgirati i, razborito, nadzirati, Treba, pozitivno, predvidjeti i propisati i, svagdanje, razmatranje, i, svagdanji,

zajednički pohod sv. mise, odnosno, kod svećenika, celebraciju, i često, periodičko, ispovijedanje i pričešćivanje, i barem neke zajedničke molitve, osobito one u Redu tradicionalne, i godišnje duhovne vježbe. Zamrijet će nam inače brzo sav i duhovni i redovnički život.

Posluh mora u redovima ostati na visini i u časti. Motiviran i racionalan, ali i energičan. Nitko nije silom doveden u samostan. Ali ako je u nj, dragovoljno stupio, mora se pomiriti sa auktoritetom i disciplinom. Nije više svoj. Uklapa se u zajednicu i vojsku: postaje dijete i vojnik. Mora slušati. Na raspolaganje je zajednici: ne disponira više samostalno ni svojim vremenom ni svojm talentima. Pod vodstvom je i nadzorom. Odriče se svoje volje i svoje slobode: iz viših pobuda. Predaje se potpuno Bogu u ruke. Postaje poslušno oruđe njedaje Bogu: žrtva sama sebe.

Apsolutno je inkompatibilno sa redovničkim životom, da redovnik ide, kamo hoće, da radi, šta hoće, da opći i korespondira, s kim hoće. Ne može redovnik biti slobodniji u samostanu, nego što je bio u svijetu. Takva bi nas sloboda lišila specifične zaštite, što je ljudskoj slabosti, nepostojanosti i ludosti, daje samostan: napose u delikatnom pitanju čistoće. Redovništvo je po svojoj definiciji slušanje i podložništvo: »status religiosi famulatus«. A bez dnevnog reda i bez šutnje samostan bi bio hotel.

Siromaštvo će uvijek biti prva snaga redovništva. To je njegova svetinja. To je specifično nasljedovanje Krista, koji je za nas postao ubog, da nas, tim, svojim i našim, uboštvom duhovno obogati (2. Kor. 8, 9.). Siromaštvo je redovničko bogatstvo i plemstvo: ono dušu oslobađa i podiže; ono je dokumenat nutarnje, duševne veličine i snage; ono imponira ljudima od svijeta. A imaju redovi i redovnici i danas i mogućnost i priliku, da budu siromašni: pa i ako Crkva od njih više ne traži, da gladuju i da se mrznu. Samo, treba to siromaštvo i konkretizirati. I propisima, i pravilima, i »direktorijima«. Ne treba da se redovnik ni redovnica voze ni u kabinama ni u »prvoj klasi«: neka se lijepo voze sa svojom, siromašnom braćom i sestrama iz svijeta. Ne treba da osjedaju po hotelima ni da ulaze u skupe restorane. Ne treba da ljetuju komforno ni na velikoj nozi. Ne treba ni da puno putuju, zabave radi. Ne treba da baš svaki dan, u samostanu, bude za ručak meso, — a kamo li i za večeru i za doručak, — ni kolači, ni vino, ni crna kava. Ne treba da samostani posjeduju skupe tipove i marke automobila ni više njih, bez prave potrebe. Ne

treba da u samostanu bude luksuznih objekata i predmeta: sve valja da bude jednostavno, a funkcionalno, na način ljudi iz puka, skromnijih dohodaka. Ne bi trebalo, ni da redovnici, a kamo li redovnice, puše. Ne bi trebalo, ni da se ikomu u samostanu kupuju odjevni predmeti »od kvalitete«. A ne bismo, čini mi se, ništa izgubili, ni da nam samostani ostanu bez televizije, — ovakve, kakva je danas, — i njezinih banalnosti i pikanterija. Ili smo Kristovi siromasi, ili nijesmo. Ako sve imamo i tražimo, što imaju ljudi od svijeta, onda to nijesmo: onda ne dajemo Bogu ni Kristu ništa osim ono, što smo apsolutno dužni i što mu moraju davati i obični vjernici. I oni moraju biti »duhom siromašni«. Ali redovnici moraju biti siromašni i činom. Sabor to izrijekom ističe. A slobode raspolaganja novcem ne bi u samostanu uopće smjelo biti. Od pamtivijeka bila je to sveta tradicija svih redovničkih družbi od ugleda. Novac je »svijet«: njegov i simbol i ideal.

Redovi moraju zadržati i čuvati svoju tradicionalnu fizionomiju. Inače će postati bezlični; inače sami sebe deklasiraju i deplasiraju kao historijski faktor. Crkva na tom insistira. I Sabor. Mora se razlikovati kontemplativni red od aktivnog, koralni od nekoralnog, pokornički od običnoga. Kakva anomalija, kakva ironija, — a danas je kojiput susrećemo, osobito na zapadu, — kad redovnik, nekada isposničkoga reda, puši, pije rakiju, ide u elegantnom civilu, odsjeda u prvom hotelu, vozi se u prvom razredu, ima svoj osobni auto! Ili kad se redovnici iz »bosonogih« i bradatih redova vide u društvu ili na ulici namirisani, sa rupčićem u zapučku i skupim zlatnim satom na ruci, ili u sportsko-turističkom dresu, sa fotografskim aparatom oko vrata, pa i košulji bez rukava! Ja uvijek dobivam dojam, da su takvi svome redu potpisali smrtnu osudu. Izumiru naveliko. A održali bi se, da žive po starom. Da ništa, kao atrakcija onima razočaranima u »standardu«, kao protest protiv totalne materijalizacije života oko nas. A ovako djeluju samo pikantno i šokantno na svakoga, tko im zna profesiju.

Ako i za koga, za redovnika nije civilno odijelo. Odrekao se je reda, kad se preoblači u civil bez prave potrebe. Njemu je njegovo redovničko odijelo »signum distinctivum« njegove profesije: »signum consecrationis«, kako kaže Sabor. I to, barem kod starih i poznatih redova, ono historijsko i tradicionalno, bez puno promjena. U samostanu bi ga, a tako i u crkvi i oko crkve, po mom mišljenju, morali svi redovnici trajno nositi: svagdje i preko čitava dana. Makar im, ljeti, u

njemu bilo i povruće. Zašto su ljudi od posvećenja? A posvećenja nema bez samozataje i pokore. Za ulicu ne kažem ništa. Ako se i kod nas, danas sutra, kroz praksu, uvede »clergy-man« kao jedino svećeničko odijelo izvan funkcija, moći će ga na ulici nositi i redovnici. Samo, ja ne vidim, da bi s tim trebalo hitjeti: barem kod nas, gdje habit još nikome ne smeta niti ikoga začuđuje. Redovnik zapravo i »clergy-manom« ulazi u redovnički »inkognito«; postaje za publiku, koja ga ne poznaje, svjetovni svećenik; odriče se velikoga vanjskog autoriteta u očima vjernika. A nastupanje redovnika u lajičkom civilu, bez kolara, — samo od komocije i radi slobode u kretanju, — pravi je i abuzus i sablazan, koju, po mom mišljenju, ne bi trebalo ni tolerirati. To bi morala biti rijetka iznimka: diktovana isključivo nekom izvanrednom pastoralnom potrebom. Napose se to ne bi nikako smjelo tolerirati, kada redovnik izlazi iz samostana u kojoj crkvenoj ili duhovničkoj funkciji.

A ako treba reći nešto i o sekularnim institutima, oni ili moraju biti disciplinirani, ili je bolje, da ih nema. Ono, kako gdjegdje po katoličkom svijetu, niču kao gljiva iza kiše, bez puno prave organizacije, a sa puno »karizmatičarske« slobode i revolucionarnih manira, i odviše podsjeća na zabavno i amatersko djevičanstvo (i apostolat) od danas do sutra, na koje se je tužio još sv. Pavao: »adolescentiores autem viduas devita; cum enim luxuriatae fuerint in Christo, nubere volunt: habentes damnationem, qua primam fidem irritam fecerunt. Simul autom et otiose discunt circuire domos; non solum otiosae, sed et verbosae et curiosae, loquentes quae non oportet. — Iam enim quaedam conversae sunt retro Satanam« (1. Tim. 5, 11. - 13., 15.). Moramo uopće biti vrlo oprezni i uzdržljivi pri osnivanju novih sekularnih instituta. Na sreću, kod nas nije to još aktuelno. Imamo samo jedan takav ženski institut: sa dobrom, Merčevom, tradicijom i pod ozbiljnim duhovnim vodstvom.

REDOVI U CJELINI — NAŠE DRŽANJE — NAŠA MISIJA

Nego, sve je to lijepo i ostvarivo, dok se nas pita. Ali šta da se radi, kad je u pitanju red u cjelini i kad u njemu ima struja, koje otvoreno vuku u lajicizaciju i sekularizaciju? Imaju naši redovnici i u tom pogledu svoju misiju. Mogu njom puno zadužiti i Crkvu i svoje redove u cjelini. Moraju se u svom Redu energično zalagati i boriti za pravu, autentičnu,

orijentaciju Reda u problemima, što ih sobom donosi dužnost adaptacije. I moraju se braniti od majorizacije, ako u Redu dobiju prevagu negativistički, modernistički, liberalni, elementi. Treba tada, makar i uz intervenciju Svete Stolice, isposlovati, pa i iznuditi, neku vrst autonomije i posebnog statuta za provincije, koje žele zadržati stroži način života, jaču disciplinu, redovničke tradicije. Ako se već struje u Redu ne mogu pomiriti, neka im se barem ostavi mogućnost da paralelno koeksistiraju i da se natječu. Vrijeme će onda pokazati, »tko je vjera, a tko je nevjera«: tko će napredovati, a tko nazadovati; tko će roditi pšenicom, rodom pravde, a tko kukoljem. Bog će pokazati, tko mu je miliji. Pokazuje to već i danas: svi redovi, koji su iza koncila otvorili vrata relaksaciji redovničke discipline, počeli su, naglo i nezadrživo, nazadovati. I brojčano: ostaju bez podmlatka. Obistinjuje se ona evanđeoska: »Po plodovima njihovim poznat ćete ih!« (Mat. 7, 16. 20.).

A, ne bude li druge, zašto ne bi moglo doći i do, mirnog, rascjepa u redovima: kao i toliko puta prije u crkvenoj historiji? Koji neće više, ni bitne, tradicionalne discipline Reda, neka, ako im Rim dopusti, osnuju svoju, novu granu! Ili neka se, — još jednostavnije, — vrate u svijet: sekulariziraju! Ali ne da ucjenjuju i lajiciziraju čitav Red ili čitavu Družbu!

ZAKLJUČNE REFLEKCIJE

Meni se uopće čini, da je do krize u nekim redovima i došlo najviše od, nezdrave, težnje, da se Red, pod svaku cijenu, omasovi, proširi, afirmira. Od jagme za novim zvanjima, novim silama, novim pozicijama. Pa se nije »čistilo«. Zadržavali su se, — i zadržaju se, — u redovima i ljudi bez pravoga poziva na samostanski život. I profesori, koji polemiziraju s Papom. I prvoborci protiv celibata. I modernistički teolozi. I, posve logično, djelovali su razorno i infektivno na svoju okolinu i đake. Pravili su od Reda gnijezdo po svome ukusu. Balast su, težak balast, Redovima takvi posvetovnjačeni poluredovnici. I dok se redovi ne oslobode toga balasta, čišćenjem, otpuštanjem, prisiljavanjem na odluku, većom ozbiljnošću i selektivnošću u radu za redovnički podmladak, pa makar i uz riziko privremenog brojčanog nazatka i stezanja djelokruga; — insistira badava saborski Dekret na zahtjevu, da se samo najbolji ljudi iz redova uzimaju za starješine, profesore i odgojitelje (n. 19.), — neće nikada biti bolje. Red je po svojoj ideji elita. I samo kao elita može on blagoslovljeno i provi-

dencijalno djelovati. Svaka reforma i adaptacija, koja na to zaboravlja, nije reformacija, nego deformacija. Reforme u Crkvi, pa ni u redovima, nema bez posvećenja, molitve i samozataje.

Kako je to, umno i uvjerljivo, izrekao, neki dan, general konventualaca, p. Bazilije Heiser, — za živo čudo: Amerikanac, — u onome svomu interview-u uredniku zagrebačkog »Veritas«-a (g. 1968., br. 9.)! U materijalizaciji je života (i redova)) pogibelj. A u povratku je Evanđelju rješenje. Primjeri privlače: »ljepota nadnaravnog«; »Bog i duhovni život«. Obnova redova »mora biti prije svega unutarnja, obnova duha, obnova sebe po našim pravilima. Ako se ona tako ne shvati, sve je promašeno«. No ljudi, nažalost, »od obnove prihvaćaju ono, što je lakše, a treba zahvatiti u bitno«. Otpadi nijesu »nikakva tragedija. To je blagoslovljeno pročišćavanje. Kad se more uzgiba, ono se uvijek čisti«. »Mi se moramo osuvremeniti, ali Red mora uvijek sačuvati svoju specifičnost, svoju bit, svoje izvorno poslanje. U protivnom, zanijekat ćemo sami sebe!«

Svaku mu riječ, Božjemu čovjeku, potpisujem. Svaka mu se pozlatila! Da svi redovnici, — osobito oni na odgovornim položajima, — ovako misle i rade, ne bih ja morao ni pisati ovoga članka. A ovako sam ga napisao: i uz riziko, da mi kažu, kako se, po običaju, petljam i u stvari, koje na mene ne spadaju.

Šta ćemo? Redovi su dio Crkve. A sudbina Crkve nas jednako zanima. Neka me stoga braća i sestre iz samostana isprićaju! »Si ceperimus loqui tibi, forsitan moleste accipies; sed conceptum sermonem tenere quis poterit?« (Job. 4, 2.).

Dr Čedomil Čekada

NOVA ZBIRKA OPROSTA

1. — Malo je koje pitanje kršćanskog nauka tako praktično, a vjernicima tako malo poznato, kao pitanje oprosta. Ima mnogo i Bogu posvećenih osoba kojima je znanje o oprostima tamno, nejasno, neodređeno. Što je još gore, ima dosta takvih osoba koje do oprosta mnogo ne drže, koje oproste potcjenjuju, omalovažuju ...

Crkva želi da vjernici poznavaju i cijene veliko duhovno blago — oproste, da se njima nastoje što obilnije okoristiti. Zato je Sv. O. Papa Pavao VI oprostima posvetio posebnu